

BOVENWATER GEEFT ZWEMMERS UITSLAG

(Onderzoek naar huidaandoening levert nog niets op)

De laatste weken zijn verschillende mensen ziek geworden, nadat ze hebben gezwommen in de havenkom van Lelystad-Haven. De zwimmers hebben last van huidontsteking in de vorm van kleine, rode, jeukende bultjes. In sommige gevallen gaat die uitslag zelfs gepaard met koorts.

Het Heemraadschap Fleverwaard, dat de kwaliteit van het oppervlaktewater in Oostelijk- en Zuidelijk-Flevoland bewaakt, heeft inmiddels watermonsters genomen in de havenkom van Lelystad-Haven. Ook elders in Het Bovenwater - de plas waarmee de havenkom direct in verbinding staat - is het water geanalyseerd. Het Heemraadschap Fleverwaard heeft echter nog niet kunnen ontdekken, waardoor de huidontsteking bij de zwimmers wordt veroorzaakt.

De gemeente Lelystad heeft inmiddels borden geplaatst bij de havenkom, waarmee wordt gewaarschuwd voor de mogelijke gevolgen van het zwemmen in Het Bovenwater. Het stadsbestuur heeft overwogen om ook elders langs de plas waarschuwborden te plaatsen, maar dat acht het college van Burgemeester en Wethouders overbodig nu de problemen zich toch vooral in die havenkom concentreren. Mocht nader onderzoek door het Heemraadschap Fleverwaard echter uitwijzen, dat zich ook elders in de plas organismen bevinden, die huidontsteking kunnen veroorzaken, dan zal het aantal borden alsnog worden uitgebreid. Wél benadrukt het college, dat het zwemmen in Het Bovenwater voor eigen risico blijft.

Volgens de DGD Flevoland, die de zieke zwimmers heeft onderzocht, is er vooralsnog "geen reden tot paniek". De gezondheidsdienst heeft geconcludeerd, dat de huidaandoening op zich vrij onschuldig is en dat de rode bulten na een paar dagen vanzelf weer verdwijnen. Het enige nadeel is de jeuk, aldus de DGD. Om die te verlichten, adviseert de gezondheidsdienst het gebruik van jeukstillende middelen als mentholpoeder.

Overigens is de gemeente Lelystad op het ogenblik druk bezig met een plan voor de verdere ontwikkeling van Het Bovenwater als recreatieplas. Het binnenwatertje is opgenomen in de ontwikkelingsplannen voor de kuststrook van Lelystad. Het stadsbestuur wil er extra voorzieningen aanbrengen, zoals een camping, strandjes en horeca-gelegenheden. Op die manier wil Lelystad het meer uitbouwen tot een recreatieplas "met een bovenplaatselijke functie". Het college heeft een bedrag van bijna 50 duizend gulden uitgetrokken voor het opstellen van een ontwikkelingsplan voor Het Bovenwater.

Een van de problemen waar de gemeente inmiddels tegenaan is gelopen is het beheer van de plas. B. en W. vinden dat het beheer, dat het Rijk binnenkort overdraagt aan de gemeente, beter moet worden afgestemd op het gebruik van de plas "dan tot nu toe".

(Uit HET PAROOL-Flevo 2a, dinsdag 16 aug. 1988; ingezonden door L.J.M. Butot).

Reactie op bovenstaand artikel (brief, 21 aug. 1988 naar FLEVO-PAROOL):

De uitslag die zo af en toe optreedt bij zwemmers, die in het open zoete water in Nederland zwemmen, is sinds lang bekend als "Swimmers' Itch". Het is juist, dat de aandoening weinig om het lijf heeft. De patient herstelt al naar zijn fysiologische conditie vrij snel, ook zonder medisch ingrijpen. Dat het onderzoek naar de huidaandoening nog niets heeft opgeleverd, is grotendeels onjuist. Uw verslaggever heeft niet de juiste informatiebronnen geraadpleegd, terwijl juist in Lelystad parasitologen aanwezig zijn, die wat uitgebreider voorlichting hadden kunnen geven.

De aandoening wordt veroorzaakt door larven van Trematoden (Platwormen), die een deel van hun ontwikkelingscyclus in zoetwaterslakken doorbrengen. Zij verlaten deze tussengastheer, waarin zij zich ongeslachtelijk vermeerderd hebben. Op verschillende manieren proberen deze larvenvormen, die Cercariën genoemd worden, hun specifieke eindgastheer te bereiken, waarin zij zich tot volwassen platwormen ontwikkelen, die zich geslachtelijk voortplanten. Sommige soorten kapselen zich in op bladeren van planten en wachten tot zij door hun eindgastheer worden opgegeten. Andere soorten zoeken hun eindgastheer op en penetreren deze actief om door de huid heen de bloedbaan te bereiken. Tot deze groep behoren de Furcocercariën, Schistosome of Echinostome cercariën.

De leden van deze groep veroorzaken de gemelde huidaandoening. Onder hen vinden we ook in tropische gebieden de veroorzakers van de gevreesde ziekte Bilharzia, waarover kort geleden in de pers werd bericht. Het ging over Nederlandse vakantiegangers, die bij het zwemmen in de Nijl of andere Afrikaanse wateren de Bilharzia-parasiet hadden opgelopen en besmet naar Nederland terugkeerden.

In Nederland komen, parasiterend in zoetwaterslakken, aan Bilharzia verwante furcocercariën voor, die, als zij uit hun tussengastheer vrijkomen, op zoek gaan naar bepaalde vogelsoorten, waarin zij hun cyclus tot volwassen platworm voleinden, paren en eieren leggen, die het vogellichaam met de uitwerpselen verlaten. Veel cercariën slaan onder omstandigheden de plank mis en proberen bij de mens (ook een warmbloedige) te penetreren via de huid. Zij zijn dan 'verkeerd aangesloten'.

Het menselijk lichaam reageert op de plaatsers, waar de cercariën de bloedbaan trachten binnen te komen met hevige eiwitreacties, die jeuk veroorzaken en de binnendringende parasiet al in de huid elimineren. Het zou kunnen zijn, dat na een lange periode van aanpassing en gewenning, er Cercariën kunnen ontstaan, die tegen het afweermechanisme van de mens resistent worden. Het feit dat deze Cercariën de bij hun soort behorende eindgastheer niet meer kunnen herkennen en bij de verkeerde warmbloedige binnendringen, geeft te denken.

De mogelijkheid dat zwemmers een aanval van deze parasieten krijgen te doorstaan, is in alle Nederlandse stilstaande zoete wateren aanwezig, mits de omstandigheden gunstig zijn: de slak moet er zijn; de daarbij behorende parasiet moet de slak besmet hebben en het uitzwermen van de cercariën moet gebeuren tijdens het zwemmen. Het plaatsers van waarschuwborden lijkt mij daarom onnodig. De kans van het oplopen van de infectie bestaat overal en zeker in de randmeren.

Als je niet weet wat er kan gaan gebeuren, schrik je behoorlijk van al die jeukende rode pukkels. Bijna geen arts weet wat er precies aan de hand is. Hij zal afwachten, een middel tegen jeuk voorschrijven en de hele zaak vergeten, omdat zijn patiënt na enkele uren of hoogstens twee dagen weer hersteld is. Artsen die weten, constateren hooguit een schistosome dermatitis, waartegen zij niets hoeven ondernemen en daarmee is de kous af. Het menselijk lichaam doet zelf de rest.

Het onderzoek naar deze parasieten, de identificatie van de soorten, het volgen van de cyclus in de verschillende slaksoorten en eindgastheren is eigenlijk nooit goed van de grond gekomen. De parasieten heten niet belangrijk voor de mens te zijn en daarmee is het onderzoek afhankelijk van die onderzoekers, die zich voor deze diergroep interesseren, zonder 'economisch nut' na te streven. De Bilharzia-soorten zijn goed onderzocht. Er bestaat een uitgebreide literatuur over de Leverbot en de Leverbot-slak, die de oorzaak zijn van de veeziekte Fasciolasis, waarvan soms ook de mens slachtoffer is geworden, door het kauwen op gras-sprietjes in besmette gebieden. Ook enkele platwormen die parasiteren bij honden en katten zijn goed bekend. De laatst verschenen inventarisatie van Nederlandse Cercariën geeft M.R. Honer in zijn proefschrift (R.U. Utrecht, 1963). Er mogen dan zeer veel larvale vormen van platwormen bekend geworden zijn, maar voor de grote meerderheid is onbekend gebleven tot welke soorten volwassen platwormen zij behoren.

Wanneer ik uw bericht ga combineren met de in de pers verschenen berichten over personen, die met Bilharzia besmet, van hun vakantie in Nederland terugkeren, geeft dat aanleiding tot enige speculatieve overwegingen. Deze patiënten kunnen Bilharzia-eieren uitscheiden en deze kunnen in het oppervlaktewater terecht komen. Er behoeft dan nog niets aan de hand te zijn, want de tussengastheer die de Bilharzia-larve behoeft, komt buiten Afrika alleen in Zuid-Europa voor. Bovendien zal de temperatuur in ons waterlandje voor deze larvale vormen wel fataal zijn.

Wanneer het waar is, dat op plaatsen van koelwaterlozingen de temperatuur van het omringende water zodanig stijgt, dat deze thermische vervuiling Guppies (een warmwater aquariumvis) in staat stelt in het Nederlandse oppervlaktewater te overleven, begint die thermische vervuiling een gevaarlijk aspect te krijgen. Op de lozingspunten bevriest het water niet meer.

Weliswaar blijft de kans gering. Toch lijkt het mij niet helemaal uitgesloten, dat een Nederlandse zoetwaterslak de plaats van de tussengastheer van Bilharzia gaat overnemen. Ook bestaat de mogelijkheid, dat de Afrikaanse en Zuid Europese Bulinus-slak in ons land terecht zal komen en zich zal handhaven. Dit heeft zich ook voorgedaan met de Noordafrikaanse *Physella acuta* (een blaas-horenslak), die sinds 1870 zich in onze binnenwateren blijvend heeft gevestigd. Het is altijd uitkijken geblazen met importen of dat nu ziekteverwekkers zijn, of 'onschuldige' organismen. Zij hebben vaak de mogelijkheid tot aanpassing aan het nieuwe milieu. Er zijn voorbeelden te over: konijnen, de konijnenziekte, fazanten die uitgezet op sommige plaatsen, met rabies besmette vossen aantrekken uit het buitenland en ook het zo gevreesde

AIDS-virus, voor ons 'nieuw', moet ergens uit zijn schuilhoek tevoorschijn zijn gekomen, waar het geen kwaad kon, maar toch voor de mens uiterst gevaarlijk bleek.

Tenslotte verwijs ik uw verslaggever naar:

BROEK, E. VAN DER, 1965. Some recent cases of Avian schistosomiasis and schistosome dermatitis in The Netherlands.
- Trop. Geogr. Med., 17: 229-235.

MARKOWSKI, S., 1968. Cooling ponds and heated industrial waters as potential environments of Schistosomiasis in Britain.
- J. Helminth., 42: 81-116.

COMEN, H.C.J., 1961. Prikkelend Slakkenavontuur. - CB/N.M.V., 94: 143.

SOLOMÉ, B.Z., 1953. Het voorkomen van Schistosome Dermatitis in Nederland. - Ned. Tijdschr. Geneesk., 97(50): 3228-3232.

L.J.M. Butot